

50 éves a Magyar Kommunista Párt

A Vörös Újság első számáról*

A párt megalakulásának 50. évfordulója alkalmából közöljük Vágó Béla 1928-ban írt — s természetesen a korabeli kommunista szemléletet több vonatkozásban magán viselő — visszaemlékezését a párt lapjának, a Vörös Újságnak a megszületéséről.

Ha az ember visszaemlékezik a Kommunisták Magyarországi Pártja alapításának egyes részleteire, lehetetlen bizonyos kedvetlenség nélkül arra ne gondolni, hogy a párt története a mai napig sincs megírva, s még csak kísérletet se tettünk aziránt, hogy ez megtörténjék. Pedig ezt egyszer meg kell kezdeni egy nagyszabású kollektív munka keretében. Szívesen emlékszik hát az ember vissza, ha tudja, hogy ezzel egy morzsát szolgáltat ehhez a fontos munkához.

A „Vörös Újság”-ra emlékszem vissza, a mi felejthetetlen harcoss és vezérlő újságunkra . . . amely csak nyugszik s várja, hogy újra frontba álljon . . .

Kun Béla megérkezése után már sokat beszélgettünk róla.

„Hát lapot csinálunk!” mondja Kun Béla.

Hárman sétálunk a Lipót körúton, a Seemann-kávéházból, az ellenzéki tanyából a Visegrádi utca felé igyekeztünk, Kun Béla, László Jenő és e sorok írója.

Én nem igen láttam lehetőségét a dolognak. Papírhiány volt s a papír kiutalása *Garami Ernő* kereskedelmi minisztertől, ettől már akkor a burzsoázia által készpénzen (olesó pénzen) megvásárolt züllött gazembertől függött. Jó adós-nak bizonyult Garami, mert az állampénzből 15 millió aranykoronát fizetett ki a budapesti gyárosoknak, amely pénzt a munkások a karácsonyi bérharcok alkalmával mint karácsonyi segílyt vívták ki a gyárosoktól. (Ezt is a „Vörös Újság” leplezte le.)

László annak a felmerült tervnek, hogy egy eladósodott kis napilapot veszünk, a jogi oldalait fejtegette. Az újságnak volt nyolc vagy tíz egymással pörösködő tulajdonosa és vagy négyszáz hitelezője. Egészen kilátástalan terv volt.

„Nem kapunk papírt”, mondtam, „Garami épp ránk vár, hogy a papírját ideadja”.

„Ha nem kapunk papírt hivatalosan”, mondtotta Kun, „akkor veszünk kéz alatt.”

A gondolat nyilvánvalóan nem volt rossz, de kénytelen voltam ironikusan megjegyezni, hogy a lap indításához nemcsak papír, hanem engedély is kell. (Ez is egy köztársasági vívmány volt Magyarországon.)

* Új Március, 1928. évf. 161—162. 1.

„Fütyülünk az engedélyre”, felelte Kun, „kiadjuk engedély nélkül”. (A „fütyülünk” szó helyett egy sokkal gorombább kifejezést használt.)

„Úgy?!” mondtam erre. „Úgy beszélsz, mintha már nem volna Pesten rendőrség, mintha már mi volnánk az urak!”

„Rendőrség?” nevetett Kun Béla, „attól nem félünk! Ha rendőrség jön, kiállítunk a nyomda ajtajába két gépfegyvert s megvédjük az újságunkat!”

„Gépfegyvert...” morogtam magamban. *Franchet d'Esperay* tábornok, az ántánt szaloniki haderőinek parancsnoka jutott az eszembe, aki Belgrádból akkoriban hetenként kétszer-háromszor megüzentte Pestre, hogy ha itt bolsevikiek merik a fejüket felütni, idejön s mind egy szálíg felakasztatja őket. Derengeni kezdett bennem, hogy elérkezett az ideje annak, amikor azokat a frázisokat, amelyeket csőstől hullattunk a szociáldemokrata népgyűléseken életünk és vérünk feláldozásáról s azokról a példaadásokról, amelyeket az orosz forradalmárok mutattak — most aztán valorizálni kell.

Nem egyéni gyávaságból állt a hajam az égnek — hiszen mi kommunisták hamarosan kitörültük a félelem szót a szótárunkból —, hanem azért, mert Kun Béla, mint eddig minden órában, ezúttal is az eddigi szociáldemokrata gyakorlattal mereven ellenkező tétellel rúgott mellbe, amely ijedelmet egyszer érdemes lenne közelebről megvizsgálni.

Kun Béla megérkezésével a régi szociáldemokrata ellenzék válaszütra került. Ez az ellenzék forradalmi elemekből állt és szociáldemokrata volt testestől lelkestől, húszéves szociáldemokrata elmélet és gyakorlat neveltje. Nemesak a gépfegyver nyomta a gyomrunkat, hanem a demokrácia elvetése, az állam szerepe — a szovjet, a nemzetgyűlésről való lemondás . . . s a bolsevizmus, s a lenini marxizmus ezernyi számunkra vadonatúj problémája és tétele.

A „Vörös Újság”-ban kellett most már írásban is tanúságot tenni az ellenzék ideológiájának teljes megváltozásáról.

Ezenkívül az ellenzék igen jól ismerte a szociáldemokrata pártot. A harc borzasztó nehéznek ígérkezett, s a szakszervezetek sorsa sem látszott éppen világosnak . . .

„Na”, — mondotta László Jenő félig komolyan, félig tréfásan — „meglátod, mindannyian az akasztófára kerülünk . . .”

Nem félt ő. Hiszen egész élete egy félelem nélküli harcosé volt, s ki hitte volna, hogy ez az ételszokásaiban abszolút pesti ember gépfegyvertűzben átmegy a pozsonyi hídra s másik drága mártírtestvérünkkel, *Kohn Gáborral* együtt kiáltja az egynapos pozsonyi proletárdiktatúrát — de már ő is érezte, hogy a *forradalom* szó többé nem kávéházi frázis, hanem fegyveres felkelés és polgárháború . . .

Aztán neki a munkának.

Nyomdához a következő módon jutottunk. Az azóta elhunyt Somló-Silberstein Dezső egy független szociáldemokrata pártot akart alapítani. Ezt megtudtuk s meghívtuk tárgyalásra. Sikorszkival jött el. A Royal-szálloda kávéházában folytak a tárgyalások — s az eszmecsere igen drámai volt. Kun széles

tervei eleinte nem hatottak rájuk, mire én meg akartam Somlót verni. Régi barátom volt; a borzalmas élesdi vérengzés alkalmával, ahol tizennyolc román parasztot lőtték agyon a csendőrök, ő volt a gyűlés szónoka, utána golyóktól átfúrt kalappal menekült hozzám Debrecenbe, ahol akkoriban párttitkár voltam, hogy onnan rögtön visszatérve elfogják s leülje a négyévi fegyházat. Végül mégis csak eltemettük ezt a még édesanyjában elhalálozott embriót s a független szociáldemokrata pártalapításra felhívó röpiratokat rögtön el is koboztuk a nyomdában.

Ez a nyomda a József téren egy pincében volt: a *Wallenstein-nyomda*. Itt nyomódott a „*Vörös Újság*” első száma.

A szedők közt volt *Hochfelder*, egy Oroszországból hazatért nyomdász elvtárs, a tördelő *Kellner Sándor* ugyancsak Oroszországból jött szedő elvtárs, akit László, aki mindenkinek adott valami gúnynevet, „*táncmesternek*” nevezett el, mert beszédei alkalmával, amelyekkel különösen a nyomdászok szakszervezetében ért el nagy hatást, mindig föl s alá sétált tánclépésekben. A mi derék, fáradhatatlan, hűség és forradalmár táncmesterünk is mártírja lett a magyar proletárforradalomnak. A diktatúra bukása után a fehérek Kőhidán kegyetlenül meggyilkolták. A papírt *Seidler Ernő* szerezte, aki egyszerre a legjobb összeköttetésekkel bíró, s czekek megszerző gazdasági vezetője lett a párt titkárságának. A szerkesztőségben, amely először az Ügynökutcában, majd a Falk Miksa utcában volt, súlyos viták egyengették az első szerkesztőségi tagok földült s megtépázott marxizmusát. *Rudas László*, aki közöttünk a legképzettebb marxista volt, aránylag rövid idő alatt vetette le szindikalista bőrét s mind nála, mind általában mindnyájunknál *Kun Béla* tanításai s kritikai megjegyzése varázsszesszőként váltották ki a mindinkább tudatosabbá váló forradalmiságot; ami mereven ellenkezett mindazzal, amit eddig mint Kautskysták és egyéb isták, vallottunk. *László Jenő* a riportot vette át, *Boross László* szerkesztőségi titkár volt, s *Hajdú Pál* segédtitkár, aki az adminisztrációval is foglalkozott. A két fiatal volt k. u. k. tiszt, akik a katonaságnál foglalatoskodva terjesztették forradalmi elveiket, már kibjútak antimilitarista és pacifista tojásaikból, amelynek héját *Révai József* is már szorgalmasan veregette ez időben... Technikai szerkesztő és terjesztő e sorok írója volt. *Kun Béla* dirigált, s indokolta a szükséges változtatásokat.

Vége a kéziratok leszállítva, kiszedve, tördelve, összeállítva...

Óriási izgalom uralkodott közöttünk a pincében.

Egy új lap... új párt..., ki alkothat fogalmat arról, mit jelentett ez azoknak, akik a régi szociáldemokrácia fejlődését végigcsinálták...

Egyszerre a villannyal hajtott gép megáll. Az áram kimaradt. Kikapcsoltatták a szociáldemokraták és burzsoá szövetségesaik.

László Jenő odafut a géphez s kézzel hajtja...

Kellner Sándor váltja föl, ő is hajtja a gépet...

Mindannyian hajtottuk a gépet, amely lassan ejtegette a „*Vörös Újság*” első számait...

Pesten a vörös Perl, az anarchista kezdi meg a terjesztést . . .

Kispesten Chlepkó Ede és Hikádé veszik át az első csomagokat . . .

Mátyásföldön Mikulik és Mosolygó, a repülőgépgyárból . . .

Újpesten Lévai az Egyesült Izzóból . . .

Albertfalván Markovics . . .

Miskolczon Pelyhe vasmunkás veszi át a terjesztést, s Szegeden Széll Juliska...

1918. december 7-én került az utcára a „Vörös Újság” első száma s egyszerre meghódítja a munkásságot. Példányszáma rövidesen tízezerre emelkedik.

December végén Szamuely Tibor veszi át a szerkesztést . . .

Vágó Béla